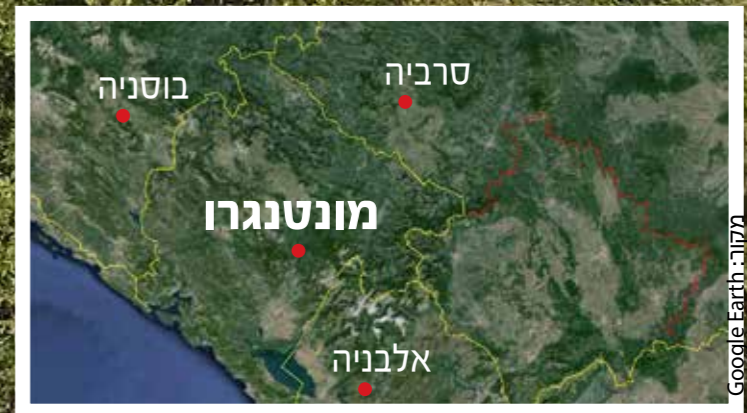

SV STEPAN - חצי האי סנט סטפן, שמחובר ליבשה על ידי כביש גישה צר המוליך לקומפלקס תיירותי מרשים.

יותר ורוד משחור בהר השחור

כתב: יצחק בן עוזר
יועץ מסלולים
ITZIKBEN2001@YAHOO.COM

מונטנגרו היא מדינה קטנה יחסית ולא צפופה. שטחה 13,812 קמ"ר, ומספר תושביה כ-640,000. המרחקים בין האתרים האטרקטיביים קטנים יחסית, והמרחק בין שני קצות המדינה לא עולה בהרבה על 300 ק"מ (כך למשל המרחק בין Herceg Novi שלחוף מפרץ קוטור ובין Zabiljak שבהרי הצפון הוא 285 ק"מ). מאחר שהכבישים הבין-עירוניים אינם כבישים מערביים מהירים - התנועה מתנהלת בעצלתיים. לכן מומלץ לחלק את השהות במדינה בין שני האזורים המתוירים שלה: החוף האדריאטי ומפרץ קוטור מצד אחד, וההרים שבצפון המדינה מצד שני. המנזרים מהווים חלק מהאטרקציות הבולטות במדינה, והם מפוזרים בכל האזורים (הדוגמאות הבולטות הן: אוסטרוב, מוראצה ופיבסקי).

1

מפרץ קוטור מוגן מצפון מפני מזג האוויר הצפוני הקר על ידי שרשרת הרים. עובדה זו מסבירה את הפריחה של עצים ושיחים שמאפיינים את מדינות הים התיכון: אגבה, מימוזה, הרדוף הנחלים, דקלים, קיווי, רימון ועשבי מרפא. במפרץ קוטור עשרות חופי רחצה ההומים בקיץ מתיירים מקומיים וממדינות אירופה האחרות, כאשר נוכחותם של הסרבים והרוסים בולטת לעין (סביר שאלה מגיעים לכאן משתי סיבות עיקריות: מחירים זולים ושפה שדומה מאוד לשפה שהם מדברים).

הנסיעה בכביש המשיק למפרץ קוטור מהממת. החופים שלאורכו יפים מאוד, ומאחר שהתנועה מתנהלת לאטה גם הנוהג ברכב יכול ליהנות מהצצות חטופות לעבר החופים המקסימים. משני צדי הכביש ממקמים בתי מלון, דירות נופש, מסעדות ובתי קפה, והאווירה כאן היא אווירת נופש. הרחובות הסמוכים לחוף עמוסים נופשים שפוסעים בבגדי ים אל החוף. מפרץ קוטור נחשב לאחד המפוצים היפים ביותר באירופה, ויש כאלה שמכנים אותו הפיורד הדרומי של אירופה. הנקודה הראשונה שבה עצרנו היא פראסט (Perast), שממנה ניתן להשיקף על שני איים במפרץ, לא הרחק מהחוף. אי אחד נקרא סנט ג'ורג' והשני "גבירתנו של הסלע". על כל אחד מהם הוקם מבנה שמשמש ככנסייה ו/או מנזר.

תהליך היווצרותו של האי השני מעניין למדי. זהו אי מלאכותי שנבנה מסביב לסלע לפני מאות שנים. הדייגים מהאזור מצאו על האי תמונה של הבתולה מרים, והחליטו להקים כנסייה. לשם כך הובאו לכאן עשרות שלדים של אניות ישנות וסלעים גדולים, ונוצר אי מלאכותי. התמונה שהתגלתה מוקמה ליד המזבח שבכנסייה. הכנסייה נבנתה בסוף המאה ה-15, אך מאז היא התפתחה בצמוד להתפתחותו של האי שעליו היא נמצאת. מדי שנה עורכים המקומיים באחד מימי הקיץ משט מסורתית, שנקרא Fascinada, שבמהלכו מוטלים סלעים גדולים מתוך הסירות המשתתפות במשט, שנועדו לעבות את החוף.

בין פראסט לקוטור, במקום שנקרא Ljuta, נמצאת אחת המסעדות היוקרתיות והטובות ביותר במונטנגרו. היא בהחלט מצדיקה עצירה, ואף שהיא נחשבת לאחת היקרות במונטנגרו המחירים בה לא יכולים להתרע את אלה שבאו מהארץ. המסעדה שוכנת בנקודת המפגש של נחל שנשפך למפרץ קוטור. המרפסות הרבות של המסעדה נמצאות מעל פלגי המים שבשפך. במרכז החצר הגדולה מסתובב גלגל טחינה ענקי עשוי עץ, המופעל מכוח זרם המים שיורד אל המפרץ. המסעדה נקראת Stari Mlini ("טחנת הקמח הישנה"), וארוחה בה היא חוויה בלתי נשכחת.

2

בהמשך הדרך מזרחה עצרנו בעיר קוטור. חנינו במגרש החניה שמפרד בין המרינה לחומה המקיפה את הרובע העתיק, ונכנסנו לרובע העתיק דרך שער שמוביל לכיכר הראשית.

בצדה המערבי החומה סמוכה לקו המים, בעוד בצדה האחר היא מטפסת על ההר ומתרחקת למדי ממבני הרובע. טיילנו לאורכה כדי להתרשם מהמגדלים הרבים שנבנו שם. מרבית המבנים מגיעים דרך השער הראשי (לפני השער נמצאת לשכת התיירות העירונית שבה ניתן לקבל מפה של קוטור העתיקה, וגם המלצות על האתרים היותר אטרקטיביים ברובע העתיק).

המבנה המרשים שבכיכר הראשית הוא מגדל שעון (sat kula) מהמאה השמינית, וממנו פנינו שמאלה למסלול מעגלי שעובר בסמטאות הרובע העתיק, שהוא אתר מורשת עולמית של אונסק"ו. ניתן למצוא בו כמה כנסיות מהמאה ה-12, שהבולטת בהן היא כנסיית טריפונס. לא הרחק מכנסיית ניקולס יש שער נוסף שאליו ניתן להגיע דרך גשר עתיק שנמתח מעל התעלה המשיקה לחומה.

3

2

1. אחד החופים הרחבים וההומים ב-Ulcinj,
- הסמוכה לגבול האלבני.
2. המדרגות המובילות למנזר אוסטרוג.
3. סמטה טיפוסית ברובע העתיק של קוטור.

1. האגם בפארק הלאומי ביורגורדאסקה.
2. גשר גורליביץ מעל הנהר טארא.
3. מבט על הגשר מבתי הקפה המתצפתים על הגשר והקשתות שעליהן הוא נשען.

נקודת הסיום של המסלול לאורכו של החוף האדריאטי היא העיר אולציני. היא מתהדרת באחד החופים הרחבים יחסית, וכתוצאה מכך ההומים למדי. הכביש שמשיק לחוף ההומה מבני אדם ובו מסעדות ובתי קפה, מוביל לרובע העתיק, שממוקם על הגבעה הצופה על החוף. ברובע העתיק אכלנו במסעדה שנקראת "דולציניאה", המזכירה לחובבי הספרות שבינינו את הדמות האהובה בספרו של סרוואנטס – "דון קישוט". המקומיים גורסים שסרוואנטס, שבילה כאן פרק זמן לא מבוטל, אהב מאוד את המקום, והוא ביטא את אהבתו ביצירה של דמות ברומן הידוע שלו (אין הוכחות חד-משמעיות לגרסה הזאת, אבל קשה להתעלם מהדמיון שבין שם המקום לבין שמה של הגיבורה הספרותית).

לאחר כמה ימים בריבירה של מונטנגרו, עלינו צפונה לעבר אגם סקאדר. זהו אגם גדול שמשמש גבול טבעי בין מונטנגרו ואלבניה, כאשר חלק משטח האגם (כשליש) מצוי בשטחה של אלבניה. האגם מהווה אכסניה לכ-270 מינים שונים של עופות, שחלקם קבועים בעוד האחרים חונים כאן במהלך נדידתם. בוויפאזאר (Virpazar) ניתן לצאת לשיט מאורגן באגם. מסלול השיט חולף על פני אחד מהאיים הרבים שפזורים באגם. במרבית האיים הוקמו כנסיות, אך האי Grmozur, שאותו מקיפים במהלך השיט, שימש כבית כלא, מה שחייב את האסירים שחשבו לברוח מהכלא להיות שחיינים לא רעים. בהמשך השיט עצרנו בלב האגם לרבע שעה, ושני זוגות (פולני ורוסי) לבשו בגדי ים וזינקו למים הקרים. בקטע האחרון של המסלול שטנו לעבר סכר מרשים שעליו כביש המחובר לגשר שמוביל לפודגוריצה הבירה. המרווח שבין עמודי הבטון שנושאים את הגשר מאפשר מעבר ספינות בין שני חלקי האגם. בתוך המים, בצדו הצפוני של הגשר, ניתן להבחין בשרידיים של מבצר עתיק.

מקוטור המשכנו מזרחה לעבר העיר היותר מתוירת באזור החוף – בודבה (Budva). העיר היא מוקד משיכה לתיירים שבאים לכאן מארצות הקור ומנסים לתפוס כמה שיותר שמש. באזור עשרות חופים (הידוע הוא חוף Becici), שבהם בתי מלון, דירות נופש, מסעדות ובתי קפה לרוב. הכביש שבחלקו משיק לשפת המים הומה מנופשים שהולכים לחוף או חוזרים ממנו. נדמה כי התנועה המוטורית רק מפריעה את שלוותם של הנופשים. בעיר עצמה יש כמה אתרי תיירות, אך מרבית אלה שמגיעים הנה פחות מתעניינים באתרים ההיסטוריים אלא גולשים בהמוניהם אל החופים.

בדרך דרומה, לכיוון בר (Bar), מומלץ לעצור ולהשקיף ממרום הכביש על חצי אי שנקרא סנט סטפן, שמאכלס כיום קומפלקס תיירותי. ב-50 השנים האחרונות הוקמו כאן מלון מפואר ודירות נופש יוקרתיות, המושכים סלבריטאים מרחבי היבשת. כאשר מגיעים לבר מאתרים את השילוט המכוון ל-Stari Bar (בר הישנה), אתר ארכיאולוגי שנמצא ממזרח לכביש החוף, ובאחת הפניות המובילות אליו ניצב בגאון עץ זית שגילו נאמד באלפי שנים. העץ זכה לכבוד וליחס הולם, ונבנתה סביבו חצר מרוצפת שמאפשרת לבחון אותו מכל צדדיו.

באתר הארכאולוגי Stari Bar מבנים הרוסים לצד כמה מבנים שעומדים על תלם והם מרשימים למדי (טירה, אקוודוקט, כנסיות ומגדל שעון). במהלך הביקור שלנו בין השרידיים ההיסטוריים פגשנו שני זוגות מטיילים שדיברו עברית. במרפסת של הטירה הישנה החלפנו כמה משפטים, ומיד גילינו שיש לנו מכרים משותפים, מה שמוכיח בפעם המי יודע כמה שעם כל ישראלי שתפגוש תוכל לגלות שמעגל חברתי אחד או יותר מקשרים בינך לבינו.

2

1

3

1. הגשר שמוליך למרכז העיירה Virparazar, שממנה ניתן לצאת לשיט באגם סקאדר.
2. הכיכר שבקדמת מגדל השעון, בכניסה לרובע העתיק בקוטור.
3. הרובע העתיק של קוטור מתאפיין בסמטאות צרות שמחברות בין כיכרות.
4. בעלים של חנות/מסעדה בפתחה. החנות/מסעדה ממוקמת בכיכר המרכזית של סטיניה, הבירה הקודמת של מונטנגרו.

חלופה מעניינת יותר היא לפנות ליד וירפראזאר מערבה, לכביש שמטפס לעיירה קטנה ששמה Rijeka Crnolica. העיירה שוכנת לגדתו של הנהר הנשפך לאגם סקאדר, ובמרכזה מרפסת תצפית חדישה עם כמה פרגולות שבנויות על גשר רומי עתיק שהוא סמלה המסחרי של העיירה. המסעדה שבמקום נקראת על שמו - Stari Most, והיא נחשבת לאחת הטובות במונטנגרו. אם ממשיכים צפונה מגיעים לכביש שמחבר את סטיניה הבירה לשעבר עם פודגוריצה הבירה של היום.

פודגוריצה (Podgorica), שנקראה בעבר טיטוגראד, היא הבירה הנוכחית של מונטנגרו. היא שוכנת כ-60 ק"מ צפונית לריביירה, כך שגם אם לא מצאתם מקום לינה באזור החוף (בקיץ הביקוש רב) תוכלו לבחור בה כבסיס יציאה לטיולים, ולהגיע בתוך כשעה לחופים של המדינה. אלה שמגיעים בטיסה ינחתו בשדה התעופה, שנמצא כמה קילומטרים מדרום-מזרח לעיר. השדרה המרכזית, שחוצה את העיר בציר מזרח-מערב, נקראת Svetog Petra Cetinjskova, ומשני צדדיה מרוכזים מרבית בתי המלון והמסעדות שבעיר. אחד המלונות המודרניים הוא מלון פודגוריצה, שלו מרפסת רחבה התלויה באוויר מעל ערוץ הנהר מוראצה (Moraca). מלון בעיר יכול לשמש בסיס יציאה לטיולים באזור (סטיניה ופארק לובצן במערב, אגם סקאדר בדרום, מנזר אוסטרוג בצפון-מערב ופארק ביוורודאסקה בצפון).

סטיניה (Cetinja), שניתן להגיע אליה בפחות משעה נסיעה מפודגוריצה, הייתה בעבר הבירה של המדינה. היא נקראת על שמו של נהר קטן, והיא נבנתה בעמק שלרגלי הר לובצן - ההר השחור שהמדינה נקראת על שמו. סטיניה נבחרה כבירה בשנת 1482 על ידי איבן צ'רנוביץ, שכוחותיו הותקפו על ידי הטורקים ששלטו באזורים שבצפון המדינה ובמזרחה. היא הייתה באותה תקופה מעוז ההתנגדות לכיבוש הטורקי ובסיס של האורתודוקסיה המונטנגרית.

2

1

1. המנזר החצוב בתוך ההר מושך אליו המוני מאמינים נוצרים אורתודוקסים מרחבי מונטנגרו, וגם מסרביה ורוסיה.
2. מנזר בעיר סטיניה.

צדי הנתיב, ובמקביל להתחיל להתפלל עוד בטרם דרכה רגלי בחצר המנזר. המונית עוצרת במגרש החניה שליד המנזר, ומכאן פוסעים ברגל לעבר מנזר פוטוגני מאוד. המבנה הלבן והצר שקוע בתוך ההר, מה שיוצר מעין תפאורת רקע טבעית למבנה המקסים. המנזר מבוקש מאוד בקרב ציבור המאמינים, שנמנה עם הפלג האורתודוקסי של הנצרות. מרבית העומדים בתור, שהגיעו לכאן כחלק מטקס עלייה לרגל לאחד המקומות הקדושים להם, הם אזרחי המדינה; אחרים ייירים שהגיעו מסרביה או מרוסיה.

שמורת דורמיטור (Durmitor) היא הפארק הלאומי הבולט והמרשים במדינה. ניתן לציין שהוא גדול מאוד בשטחו וגם מספק אטרקציות תיירותיות מגוונות (אגמים, קניונים ומסלולים רבים לג'יפים). העיירה שבה לנים מרבית המטיילים בשמורה היא זאביליאק (Zabljak). היא מזכירה במקצת עיירות סקי אלפיניות (שוכנת בגובה של 1,450 מ', וגם בקיץ הערבים כאן קרירים למדי), והיא הומה מנופשים הן בחורף (סקי) והן בקיץ (טיולים בשמורה). יש בה בתי מלון ברמות שונות (המחירים בקיץ בחלק מבתי המלון כאן זולים מאוד יחסית לאירופה).

במרכז העיירה בתי קפה וחנות כול בו גדולה שבה ניתן להצטייד במזון ובציוד הנדרש לטיולים. אם הגעתם לכאן עם ילדים או שאתם מעדיפים מלון איכותי עם מרחב מחיה מרשים, הייתי ממליץ על מלון Polar Star שבכפר Bor, ארבעה ק"מ מזרחית מזאביליאק. במלון קוטג'ים המוקפים במדשאות, שמאפשרים לינה לשישה בני אדם, ובהם גם מטבחון (הנהלת המלון עושה הכול כדי למשוך גם את דיירי הקוטג'ים למסעדה שבמלון, וארוחת הערב המפנקת מוגשת במחיר של שמונה יורו לאדם, מה שבהחלט יכול להיחשב לעסקה הטובה

בהתייחס לגודלה ומשקלה של מונטנגרו. המבנים של אותן שגרירויות מככבים עד היום ברשימת האתרים האטרקטיביים.

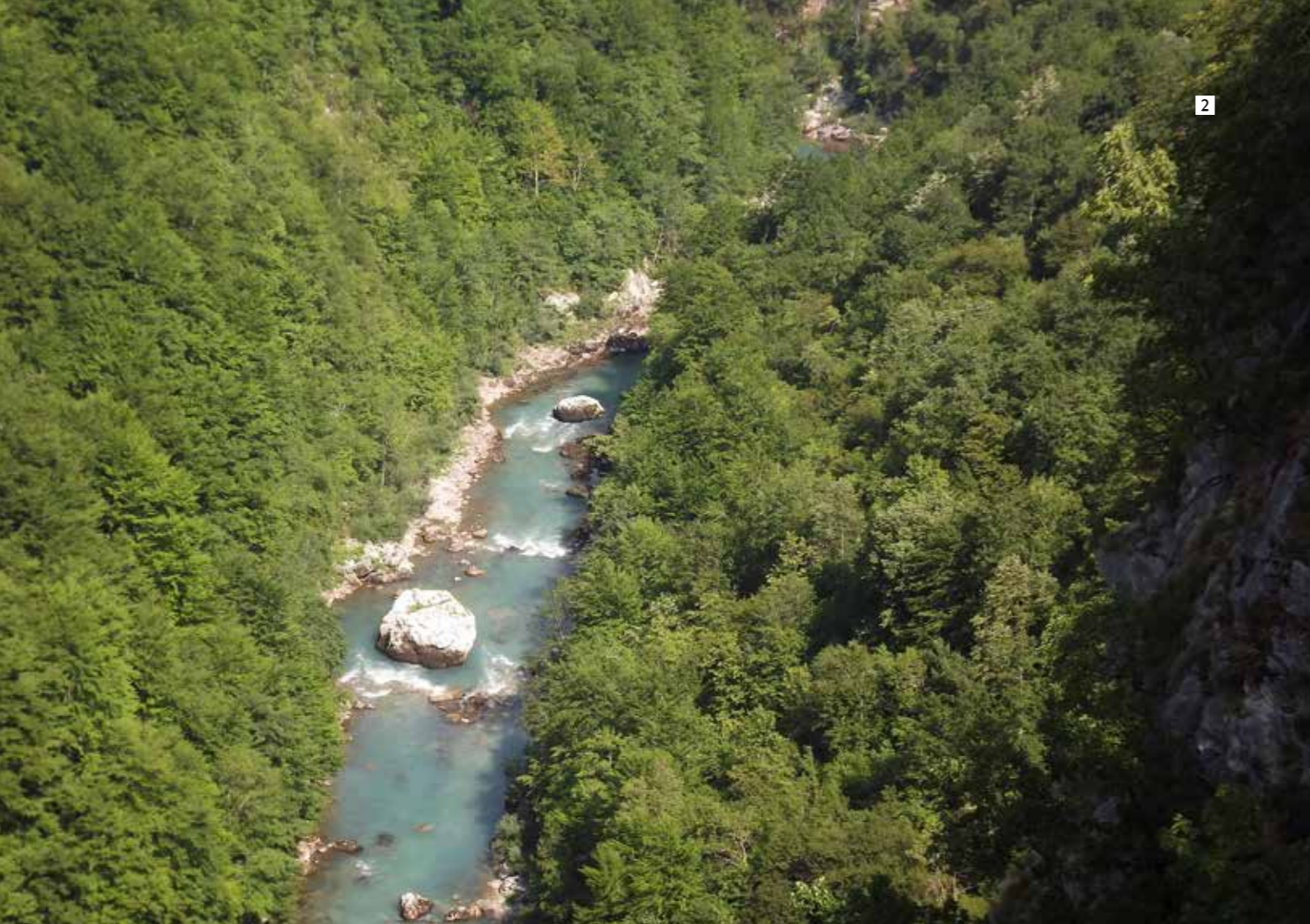
פארק לובצאן הוא אחד מחמשת הפארקים הלאומיים במונטנגרו. הוא שוכן בין קוטור שלחוף המפרץ שבמערב, שעל שמו הוא נקרא, לבין סטיניה במזרח. הכבישים בתוך הפארק מפותלים וצרים, ומשני הצדדים שלהם אזור הררי מיוער. הנקודה הבולטת בפארק היא המונומנט לזכרו של פטר פטרוביץ נייגושי, שנמצא על פסגתו של הר גבוה. המקום נקבע עוד בחייו של המנהיג הדגול שביקש להיקבר במקום השני בגובהו במונטנגרו, וזאת כדי להותיר את הפסגה הגבוהה ביותר לשליט שיעשה יותר ממנו למען המדינה (התנהגות אבירית שקשה למצוא כמותה במאה ה-21). למאוזולאון שבפסגה מובילות מדרגות שמספרן נתפס כאין סופי למטפסים המתנשמים בכבוד. בסוף הטיפוס מגיעים לנקודת תצפית שממנה ניתן לצפות בנוף המדהים שמשביב.

מנזר אוסטרוג מחייב סטייה של כמה קילומטרים מהכביש שמחבר את פודגוריצה לניקשיץ. יורדים מהכביש הראשי, ועולים על דרך שאיכותה לא תואמת את נפח התנועה הגדול יחסית שנע בשני הכיוונים. החלטתי בבוקר לנסוע במונית מהמלון למנזר ובחזרה למלון (כן, השארתי את הרכב השכור לנוח בחניה של המלון). במחשבה שלאחר מעשה, הפתרון הסביר יותר הוא לנסוע עם הרכב השכור עד היציאה מהכביש המהיר, שהוא באיכות סבירה, ושם להחנות את הרכב ולקחת מונית רק לקטע הקשה שבין הכביש הראשי והמנזר. הנסיעה במונית אפשרה לי ליהנות מהנוף שמשני

Vlaska church ("כנסיית הרועים") הוקמה בעיר במחצית המאה ה-15, ונהרסה במאה ה-17. בתחילת המאה ה-18, בתקופת שלטונו של דנילו הראשון, מייסד השושלת של הנסיכים מבית פטרוביץ, הוקמה מחדש. במאה ה-19 הייתה תקופה של פריחה אורבנית בעיקר בזכותו של פטר פטרוביץ השני (נייגושי), שבנה בין השאר את ארמון בילארדה. הוא היה גם משורר, וכתב כאן חלק מיצירותיו. שמו של הארמון מיוחס לשולחן בילארד מרשים שהובא מאיטליה ומוצג בו עד היום. הפריחה הגדולה של העיר הייתה במחצית הראשונה של המאה ה-20, בתקופת שלטונו של הנסיך ניקולה פטרוביץ הראשון (ששלט במדינה בשנים 1860-1918, כאשר בשמונה השנים האחרונות הוא הוכתר כמלך מונטנגרו והיה למלך היחיד בתולדות המדינה).

בקונגרס ברלין, בשנת 1878, הוכרה המדינה, ומאז היא פרוחה והתעצמה. בארמון של ניקולה פטרוביץ סלונים בצבעים שונים, כמה חדרי שינה, וחדרי אוכל שבהם מוצגים פורטרטים של הנסיכים והמלכים לצד מתנות שהתקבלו משליטי אירופה של אותם הזמנים: נפוליאון הצרפתי, פרנץ יוזף האוסטרי, ויטוריו עמנואל האיטלקי ואלכסנדר הרוסי.

לניקולה פטרוביץ ולאשתו מילנה נולדו 12 ילדים. כמקובל באותה תקופה נישאו חלקם לנסיכים ונסיכות מבתי מלוכה מרחבי אירופה, והאחרים לסלבריטאים אירופאים מתחומי הפוליטיקה (לדוגמה: הנסיכה ילנה נישאה לוויטוריו עמנואל השלישי מאיטליה). קשרי דם הפכו את הבירה למוקד פעילות דיפלומטי. פעילות זו הביאה לכך שרבות ממדינות אירופה מיקמו בעיר שגרירויות גדולות יחסית,

2

1

1. האגם השחור הוא הגדול ביותר בפארק דורמיטור, והנגיש ביותר. המונים מקיפים אותו ברגל, ולאורך מסלול ההקפה יש אטרקציות לילדים.
2. קניון טארא כפי שנצפה מגשר ג'ורג'ביץ. זהו הקניון העמוק ביותר באירופה, והוא מהווה אתר רפטינג.
3. מתחם קוטג'ים שמשמש את הנופשים בפארק דורמיטור, ממוקם בכפר Bor, כארבעה ק"מ מזרחית ל-Zabiljak.

של הסירה הוסיב אותנו על דופנות הסירה, שלושה מכל צד, כאשר כל אחד מצויד במשוט והרגליים תחובות מתחת לחבל מתוח שמקיף את הספינה מבפנים. ההרכב האנושי כלל זוג מגרמניה, מהנדס מקולומביה, שתי צעירות מהולנד ועבדכם הנאמן שייצג את המזרח התיכון. ההוראות שניתנו באנגלית רצוצה לפני התחלת המסע היו פשוטות למדי: stop – חדל חתירה; right – רק האגף הימני חותר; left – רק האגף השמאלי חותר; together – כולם חותרים. ניכר שאיננו מתורגלים, ורמת ניסיון החתירה שלנו שואפת לאפס. כתוצאה מכך עיקר הנטל נפל על שכמו של הנתב המונטנגרי. מרבית הזמן הוא נאלץ לחתור ובמקביל לנווט/לנהל חבורה של חובבנים. כאשר נקלענו לבעיה היה עליו לחלץ אותנו כדי שנמשיך לזרום עם הזרם. המים לא עמוקים ואין סכנת טביעה, אולם המסלול עתיר סלעים בולטים שלא אחת מתנגשים בהם במהירות לא מבוטלת, ואז מבינים שרק העובדה שכפות הרגליים שלנו מוחזקות על ידי החבל מנעה מאתנו את החוויה הרטובה של נפילה למים הגועשים. באחד המקרים נאלץ הנתב לקפוץ למים ולהפעיל כוח רב למדי כדי להזיז את הסירה מראש הסלע שעליו נתקעה. מדובר בסירות גומי שבנויות ממש שכבות וביניהן אוויר, כך שגם אם שכבה אחת חוררה על ידי סלע ניתן להמשיך לבטחה לעבר נקודת הסיום. בין חתירה לחתירה ניתן ליהנות ממראה הקירות הגבוהים והמיוערים שמשני

של דרום דקוטה, או לחלופין היער השחור שבחלקה הדרום-מערבי של גרמניה). אם אתם לנים באזור, תוכלו לקפוץ לכאן לביקור קצר נוסף בשעות בין הערביים וליהנות מחוויה רומנטית של שקיעה. האגם השחור הוא אחד מתוך 18 האגמים שבפארק. הוא אמנם הגדול מביניהם, אך גם האחרים כמו: Zmincko, Riblje, Vrazje, Poscensko, Mudro, בהחלט שווים ביקור.

אטרקציה נוספת שאין להחמיצה היא שיט רפטינג בקניון הנהר טארא, שהוא הקניון השני בעומקו בעולם (אחרי הגרנד קניון שבקולורדו, ארצות הברית) והעמוק ביותר באירופה.

אורכו של הנהר הוא 140 ק"מ, והוא מתחבר במערב לנהר פּוֹבָה ויוצר את הנהר דְרִינָה שעובר בבוסניה-הרצגובינה ונחשב לאחד הגדולים באזור הבלקן. הרפטינג כאן הוא חוויה מקסימה ומתאימה לכל המשפחה (בסירות ששטו לצד הסירה שלנו היו גם ילדים). ג'יפ שהגיע בבוקר למלון אסף אותי עם חמישה אנשים נוספים לנסיעה של כ-25 ק"מ לנקודת היציאה (כמה קילומטרים מזרחית לגשר ג'ורג'ביץ המפורסם). בסמוך לקו המים נעלנו נעלי גומי שהותאמו לנו בכפיפות למגבלות ההיצע, לבשנו חגורות הצלה, וצעדנו לעבר המים. סירות הגומי האפורות הורדו אל המים, והנתב

3

למכוניות רגילות. מאחר ששתי מכוניות לא יכולות לעבוד בדרך בו זמנית, נוהגים כאן על פי כללים מוכרים לתושבי המקום. הנהגים עוצרים זה מול זה ומסכמים באווירה ידידותית (לנו הישראלים קשה לדמיין סיטואציה כזאת) מי ייסע אחורה כמה מאות מטרים עד שימצא מקום שבו הדרך מתרחבת ומאפשרת לשני הרכבים לעבור זה מול זה מבלי שאחד מהשניים ייפול לתהום. המסלול שהנהג בחר עבורנו הוביל אותנו לקניון סוסיצה (Susice), והוא עצר בשתי נקודות (מדרום לכפר Cma Gora, ומצדו השני של הקניון ליד הכפר Nedajno) שמהן ניתן להתרשם מהקניון. לאחר שהתבשמנו מהנוף הפראי עצרנו לאכול במסעדה קטנה ופשוטה בכפר Trsa. שולחנות עץ פשוטים ללא מפה, היעדר גינונים ולבוש לא פורמלי רמזו שלא נזכה כאן לארוחת גורמה. בהתחשב במחיר הזול של הארוחה, היא הייתה מעבר לציפיות שלנו שמראש לא היו מוגזמות.

לאחר שבענו, נסענו דרך מעבר ההרים סאדלו (Sedlo) שמגיע בשיאו ל-1,900 מ',

וחזרה למלוננו. כאן המקום לציין שאם פונים ב-Trsa מערבה (כעשרה ק"מ) מגיעים לקניון Piva, והמפגש הראשוני עם הנהר הזורם בעמק שמתחת מרשים מאוד. ניתן לרדת למפלס הנהר ולהמשיך דרומה על כביש 118 לעבר ניקשיץ.

בילינו כמעט שבועיים במונטנגרו, אבל לא שבענו ממנה. ככל הנראה לא ירחק היום שניפגש פעם נוספת, כאשר הניסיון של הביקור הזה יישמש בסיס לתכנון של הטיל הבא. □

צדי הקניון. לאורך הדרך זרועים שרידים של מנזרים וטירות, אבל המראה המרהיב ביותר הוא של גשר ג'ורג'ביץ על חמש הקשתות שלו. מי שהביא מצלמה הניח אותה בשקית גומי סגורה, ובעתות רגיעה פתח את השקית וצילם כמה תמונות למזכרת. הרפטינג נמשך כשעתיים, ובמהלכו עצרנו בשני מקומות לפרק זמן של רבע שעה בכל פעם. בנקודת העצירה הראשונה פסענו בשביל על אחת הגדות לעבר מפל מים, ובפעם השנייה עצרנו באזור שבו המים מספיק עמוקים כדי לאפשר שחייה. הצעירות שבחבורה שהכינו מראש את שיעורי הבית, היו לבושות בגדיים כך שיכלו בתוך שניות לזנק למים הקרים. אולם הטמפרטורה הנמוכה גרמה להן לצאת מהמים באותה המהירות שבה הן קפצו לתוכם...

שמורת דורמיטור משתרעת על פני שטח גדול יחסית לזה של הפארקים הלאומיים האחרים.

היא מיושבת בדלילות, ובין אטרקציה לאטרקציה המרחק לא קטן. יש בה למעלה מ-23 פסגות שמתנשאות לגובה של מעל 2,000 מ', והבולטת ביניהן היא Bobotov Kuk שגובהה 2,522 מ'. עובדות אלה הביאו לפופולריות הרבה של טיולי הג'יפים בשמורה. זוגתי ואני שכרנו ג'יפ עם נהג מקומי, ויצאנו למסלול בשמורה שנמשך כשלוש שעות. נקודת ההתחלה והסיום הייתה המלון שלנו, ובתוך כמה דקות עזבנו את הדרכים הסלולות ופנינו לנתיבי נסיעה מעניינים ומאתגרים.

היינו היחידים באזור, ורק בנקודות מסוימות פגשנו שומר או חקלאי מקומי. הנהג, שמכיר את כולם, עצר ודרש בשלומו של כל אחד. הדרכים צרות מאוד, זרועות אבנים, לא משולטות ולא מתאימות

עיקול הנהר Rijeka Crnolica הוא אחת הנקודות היותר פוטוגניות במונטנגרו. נמצא כמה קילומטרים מזרחית לעיירה הנושאת אותו שם.

